

Medansvar, oss og de andre

Ugjerningene 22. juli kan best forstås hvis vi klarer å bygge bro mellom det individuelle, det samfunnsmessige og det politiske. Kanskje har jeg underbetont det individuelle og det psykologiske.

TEKST

Arne Klyve

PUBLISERT 5. august 2012

MEDANSVAR: 29. Januar 2002. Med visepresident Dick Cheney i

ryggen utpeker president George W. Bush Iran, Irak og Nord-Korea som hovedpunktene i en akse av ondskap. En nasjon som påberoper seg retten til å definere verden, har et medansvar i Behring Breiviks kristenfundamentalistiske, krigerske og antiislamistiske næringskjede, skriver Arne Klyve.

Foto: AP Photo / Doug Mills

DEBATT: 22. JULI

Hvordan forstå 22. juli-terroren? Arne Klyve hevdet i januarutgaven at ugjerningene måtte forstås også på bakgrunn av marginaliseringen av en gruppe unge menn. Innlegget utløste debatt. I juliutgaven skrev blogger Bjørn Stærk blant annet: «Jeg er redd jeg tilhører dem Klyve ser på som sine fiender».

Diskusjonen om medansvar for ugjerningene 22.7. er viktig. Den ene grøften er å sette punktum ved drapsmannen og si at alt snakk om medansvar er saken uvedkommende. Den andre grøften er å utvanne medansvaret slik at flasketuten peker på for mange. Minst ett av innleggene i juliutgaven hører til i den siste kategorien. Her er en oppklaring: Alle som er kritiske til muslimsk tro og utøvelse, er motstandere av feminisme eller deler av den, og som befinner seg på den politiske høyresiden, er selvsagt ikke medansvarlige for udåden. Det ville i så fall ramme majoriteten av norsk befolkning. Én person bærer det strafferettslige hovedansvaret, mange har et moralsk medansvar, og kanskje finnes det også et «gråsonansvar». Grensene og sammenhengene er ikke krystallklare.

«Jeg holder fast ved at gjerningsmannens tankegods må forstås i en større sammenheng»

Mobbing og medansvar

La meg trekke inn et annet fenomen: mobbing i skolen, der medansvar hyppig tematiseres. I denne sammenhengen trekker jeg det inn for å anskueliggjøre kjeden av mulige medansvarlige. Mobberer har et hovedansvar, sies det. Men hva om skolen ikke har et forsvarlig fysisk og psykososialt miljø for elevene?

Da kan skoleledere ifølge opplæringsloven § 9a stå strafferettslig ansvarlig. Lærere som ikke tar tak i fenomenet, og elever som er tilskuere til mobbing, har også et medansvar. Hva med skolens støtteapparat; hvorfor har ikke mobberer og mobbeofferet fått hjelp med strevet sitt tidligere? Hva med foreldre til mobberer, til mobbeoffer og foreldre til de som ikke blir mobbet? Noen mener til og med at mobbeofferet har et medansvar. Hva

med lokalpolitikere som ikke gir skolen rammer til å håndtere dette på en god måte, eller en regjering som prioriterer det for lavt? Og hva med alle utstemmingsprogrammene på TV der voksne programledere omtaler deltakere med sjofle og krenkende karakteristikk? Hva lærer barn og unge av dette? Og så videre.

Å FORSTÅ 22. JULI: Arne Klyve fordeler medansvaret så bredt at man bør spørre hvem av hans politiske motstandere som slipper unna, skrev Bjørn Stærk i juliutgaven. Men politikk på makronivå berører folks liv på mikronivå, svarer Klyve.

Hatsk retorikk = medansvar

Jeg holder fast ved at gjerningsmannens tankegods må forstås i en større sammenheng. Når George W. Bush etter 11. september 2001 formulerte seg så til de grader unyansert om «ondskapens akse» og «enten er du med oss eller mot oss», bidrar han på hatefullt vis til en polarisert global samtale. Fra klodens fremste talerstol startet Bush junior denne «svart – hvitt»-klappjakten og dro verden inn i en rekke ulykksalige forkjøpskriger. En nasjon som påberoper seg retten til å definere verden, og til å handle som «frihetens og Guds utvalgte folk», har for meg et definitivt medansvar i Behring Breiviks kristenfundamentalistiske, krigerske og antiislamistiske næringskjede. Politikk på makronivå berører folks liv på mikronivå, selv om det er krevende og ofte en umulig oppgave å vise denne forbindelsen.

Medansvaret omfatter de som fører samtalen om islam, kultur og feminisme fra skyttergravsstereotyper. Et spesielt ansvar hviler på maktpersoner, politikere, redaktører og fremstående samfunnsdebattanter. De som snakker i skremmebilder, som omtaler folk i kategorier. Moralske fordømmelser av fremmedartede væremåter skaper verken forståelse eller sosial inkludering. Det gjør heller ikke samtaler fra skyttergravene bygd på frykt og fordommer.

Til slutt ønsker jeg å presisere at ugjerningene 22. juli best kan forstås hvis vi klarer å bygge bro mellom det individuelle, det samfunnsmessige og det politiske. Kanskje har jeg underbetont det individuelle og det psykologiske, som flere nevner? Men fortsatt tillegger jeg det samfunnsmessige og det politiske størst forklaringstyngde.

arne.klyve@bergenclinics.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 49, nummer 8, 2012, side

TEKST

Arne Klyve, Undervisningssjef i Stiftelsen Bergenslinikkene